

Consecințele sociale, economice și juridice ale accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale

Accidentele de muncă și bolile profesionale sunt într-o legătură indestructibilă cu munca. Ele întrerup sau îngreunează desfășurarea procesului de muncă și afestază din punct de vedere psihologic, social și economic, cel puțin una dintre componentele sistemului de muncă: executant, sarcina de muncă, mijloacele de producție și mediul de muncă.

Consecințe asupra executantului

În contextual procesului de muncă, omul poate fi considerat în două ipostaze: de ființă umană și de executant al sarcinii de muncă. Fiecareia îi sunt asociate o serie de valori și caracteristici specifice, cum ar fi: viața, sănătatea, integritatea anatomo-funcțională, capacitatea creativă și afectivă, respectiv capacitatea de muncă, aptitudinile și cunostintele etc.

Accidentele și bolile profesionale au repercursiuni asupra ambelor categorii de valori, consecințele manifestându-se în multiple planuri: psiho-fiziologice (durere, stress, incapacitate de muncă, invaliditate sa), economic (diminuarea productivității muncii individuale), financiar (diminuarea veniturilor, cheltuielile pentru asistența medicală sa) etc.

Situația financiară a familiilor ai caror membri au suferit un accident de muncă se deteriorează drastic, acest lucru fiind resimțit cu precădere de către toți urmașii victimelor. Situația socială și șansele de viață, dezvoltarea și afirmarea socială ale persoanelor din aceste familii afectate sunt perturbate profund. Se observă o modificare asupra structurii și capacității de realizare ale funcțiilor acestor familii, comparativ cu situația anterioară producerii evenimentelor. Sotiiile casnice sunt obligate să-și găsească locuri de muncă în regim de urgență, în general slab plătite. Rolurile familiale în contextul social suferă deasemenea o profundă schimbare. Statutul de văduvă pune problema reinsertiei sociale. Stilul de viață, principiile în jurul cărora se organizează sunt altele în acest context. Noile circumstanțe familiale afectează dezvoltarea personalității copiilor și șansele lor de viață: absența tatălui, timpul mai scurt petrecut cu mama care lucrează, depresia mamei, problemele materiale cu care se confruntă.

În același timp trebuie subliniat faptul că evenimentul nefericit provoacă o suferință profundă care se manifestă printr-o mare durere exprimată prin plâns, depresie, disperare, viziune pesimistă asupra viitorului. Tabloul somatic include insomnie, astenie, epuizare etc., chiar dacă suferința și de capacitatea de a o controla depinde de la individ la individ.

Decesul unei persoane apropiate este considerat de către toți specialiștii, drept cel mai puternic factor de stres și, prin aceasta, de risc pentru sănătatea fizică și mentală. Schimbarea statutului de persoană casnică cu cel de salariată, deteriorarea situației financiare, schimbarea stilului de viață sunt alți factori de stres care, prin cumulare într-o perioadă mai mică sau mai mare de timp, sporesc riscurile la adresa sănătății.

Consecințe asupra sarcinii de muncă

Consecința directă asupra sarcinii de muncă o constituie incapacitatea individului de a o duce la bun sfârșit, sau neîndeplinirea ei la timp (mai ales în situația accidentelor de muncă), precum și îndeplinirea necorespunzătoare a acesteia (în unele cazuri de boli profesionale, dacă nu se ajunge la incapacitate de muncă).

Consecințe asupra mijloacelor de producție

În timpul accidentelor de muncă, în mod deosebit, se pot produce deteriorări sau distrugeri, atât ale mijloacelor de muncă, cât și a altor obiecte indispensabile îndeplinirii sarcinii de muncă (cazul exploziilor, incendiilor, proiectarea de corpuri care agresează nu numai victima, ci și utilajele din jur etc.)

Consecințe asupra mediului de muncă

Și mediul de muncă și cel social sunt afectate de producerea accidentelor de muncă și apariția bolilor profesionale, dar în mod deosebit cel social.

Mediul fizic de muncă prezintă repercursiuni sub forma elementelor materiale degradate în urma unui accident de muncă.

Consecințele asupra mediului social se concretizează mai ales sub forma stresului suportat de cei aflați la locurile de muncă apropiate de cel al victimei, cu toate manifestările specifice.

Un alt criteriu de clasificare-**nivelul la care se produc**-împarte consecințele accidentelor de muncă și bolilor profesionale în :

1. **Consecințe la nivelul individului**, respectiv :

❖ **al victimei** –suferința fizică și psihică datorită agresiunii suportate, a incapacității temporare sau permanente de muncă, a pierderii încrederii în capacitatea de a reacționa corespunzător la sarcina de muncă, diminuarea veniturilor (de exemplu :pierderea salariului, cheltuieli cu îngrijirea medicală etc) ;

❖ **al celor apropiați victimei**-durere, suferință, stres psihic, diminuarea veniturilor familiale etc;

2. **Consecințe la nivel microeconomic (agent economic) :**

❖ Pierderi de producție, pierderi de capacități de producție potențiale, deteriorări și distrugeri de mijloace fixe, cheltuieli de reinvestire în forța de muncă, utilaje, deteriorarea mediului social de muncă etc ;

3. **Consecințe la nivelul societății (macroeconomic) :**

❖ cheltuieli de asigurări sociale, de asistență medicală, diminuarea potențialului creator general sa.

Nici unul din cele două criterii nu permite o clasificare suficient de omogenă, astfel încât să poată fi utilizată în stabilirea gravității unui accident sau boli profesionale, ca și în orientarea eforturilor de prevenire.

În realitate, se poate vorbi de un efect unic –o pierdere- ce poate fi privită din diverse unghiuri : de exemplu, lezarea omului, componenta inerentă oricărui accident de muncă, poate fi tratată sub aspectul afectării unor valori general umane-potențial afectiv, creator s.a., dar și al capacității de muncă. La rândul lor, ambele pierderi pot fi traduse mai departe în alți termeni-ca o pierdere de venituri, de productivitate etc.

Pentru a se obține o grupare a consecințelor, utilă în stabilirea locului securității și sănătății în muncă printre celelalte activități sociale, se poate utiliza criteriul « naturii » lor, conform căruia se deosebesc :

1. **consecințele sociale sau extraeconomice**, care rezultă din afectarea valorilor caracteristice ipostazei de ființă umană a executantului ; ele sunt necuantificabile și nu pot fi exprimate cantitativ-durere, suferință fizică și psihică, diminuarea creativității generale a societății sa.

2. **consecințe economice**, care rezultă atât din afectarea valorilor caracteristice ipostazei de executant a omului, cât și din afectarea celorlalte elemente ale sistemului de muncă.

Dupa opinia generala, consecintele economice se reflecta in doua categorii de costuri: directe si indirecte. In categoria costurilor directe sunt incluse cele legate de asigurarea pentru accident si boala si cele pentru prevenirea riscurilor. Drept costuri indirecte sunt considerate pierderile economice neacoperite prin asigurarea de accident si boala, care grefeaza atat bugetul national, cat si intreprinderea : cheltuieli pentru repararea masinilor avariate sau inlocuirea lor, pierderile de materiale, de timp de munca la nivelul colaboratorilor victimei pentru primul ajutor, costul fortei de munca ce inlocuieste victima, timpul folosit pentru convorbiri, anchete, penelitati pentru intarzieri la livrarea produselor sa.

Gruparea consecintelor prin raportarea lor economic este deosebit de importanta pentru orientarea deciziilor manageriale in domeniul securitatii si sanatatii in munca.

Dimensiunile repercursiunilor economice constituie insa numai punctul de plecare.

In analiza activitatii de protectie a amuncii, criteriul economic apare conjugat si in acelasi timp subordonat celui social. Prin natura relatiei subsistem-sistem, dintre micro si macroeconomie, consecintele accidentelor si ale bolilor profesionale la nivel de firma se propaga pana la nivelul economiei nationale. Prin urmare, se poate afirma ca una dintre laturile dimensiunii economice a fenomenului avut in vedere o reprezinta efectele economice ale accidentelor si bolilor profesionale, respectiv consecintele acestora asupra elementelor si modului de functionare a micro si macroeconomiei.

O evaluare cantitativa a tuturor consecintelor accidentelor si bolilor profesionale, sau cel putin a celor cuantificabile, determina introducerea denumii de **cost** al acestor evenimente, care poate fi utilizat ca indicator economic.

Se poate spune ca dimensiunea economica a fenomenului accidentarii si al imbolnavirii profesionale inglobeaza doua componente: efectele economice ale accidentelor /bolilor, precum si costul accidentelor si bolilor, ca indicator economic ce reflecta toate efectele cuantificabile ale acestor evenimente.

Efectele economice ale accidentelor si bolilor profesionale

In conditiile economiei moderne, caracterizata prin relatii de piata extrem de dinamice si mai ales prin fenomenul de globalizare, capacitatea de imbunatatire a performantelor economice ale unei firme este un element vital pentru supravietuirea acesteia. Daca in ce priveste componenta tehnica, eforturile de imbunatatire sunt limitate de posibilitatile financiare ale unitatii, in domeniul organizarii productiei si a muncii se pot opera modificari cu eforturi mult mai reduse si efecte pozitive considerabile asupra eficientei activitatii. Printre masurile de natura organizarii muncii se inscriu si cele care vizeaza securitatea si sanatatea in munca. Prin urmare, stabilirea marimii si sensului efectelor economice ale accidentului sau bolii profesionale ofera o premisa importanta pentru aflarea unor noi resurse de marire a performantei economice a firmei.

Costul accidentelor si al imbolnavirii profesionale

Parghia principala prin care orice societate actuala actioneaza asupra resurselor sale este mecanismul economic; deciziile macro si microsociale au la baza criteriul eficientei economice. Poate fi tratata astfel si activitatea de realizare a securitatii muncii?

Pentru a putea aborda problema eficientei protectiei muncii este necesar sa se poata stabili un **cost al securitatii**, respectiv al **nonsecuritatii**, care sa fie comparat cu cheltuielile efectuate pentru prevenire.

Costul securitatii/nonsecuritatii reprezinta de fapt costul accidentelor si bolilor profesionale eliminate/produse, respectiv suma valorica a tuturor pierderilor generate de accident/boala. Practic, securitatea inseamna absenta acestor evenimente. Prin urmare, stabilirea costului accidentelor de munca si bolilor profesionale nu se poate realiza daca nu

Modul 8: Consecințele sociale, economice și juridice ale accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale
se cunosc consecințele lor și, implicit, dacă aceste consecințe nu pot fi cuantificate prin indicatori cantitativi, respectiv financiari sau economici.

Evidențierea ansamblului tuturor implicațiilor accidentelor și ale bolilor este deosebit de dificilă, datorită naturii lor variate și multiplelor planuri în care se manifestă, dar constituie singura cale de a le identifica pe cele cuantificabile.

Costul accidentelor și al bolilor profesionale poate fi utilizat și pentru alte aplicații, nu numai pentru eficientizarea activității de securitate și sănătate în munca la nivel de agent economic. De exemplu, pe baza lui se poate stabili o valoare mai corectă a primei de asigurare pentru riscul de accidentare și de îmbolnăvire profesională, sau, se pot fundamenta politicile preventive la nivel național.

În concluzie, se poate afirma că identificarea consecințelor și determinarea costului accidentelor și bolile profesionale poate constitui un instrument pentru îmbunătățirea calității vieții întregii populații (nu numai a celei active, dacă avem în vedere că prin diminuarea pierderilor generate de accidente/boli profesionale se poate realiza o redistribuire a resurselor societății către alte sectoare).

Obiectivul tuturor eforturilor pentru securitatea umană trebuie să fie cel de a face viețile să fie îndelungate și oamenii să beneficieze de o bună sănătate, de a extinde speranțele unei vieți sănatoase cât mai mult posibil în raport cu fondurile disponibile acestui scop. Bineînțeles că alocarea resurselor va favoriza într-un interval dat anumite grupuri sau indivizi, motiv pentru care selectarea programelor de securitate impune o cât mai mare imparțialitate.

În limbaj curent, prin noțiunea de cost se înțelege o cheltuială în bani ce trebuie suportată pentru a putea beneficia de un bun sau de un serviciu. Costul nonsecurității muncii poate fi considerat ca o componentă a costurilor sociale, costuri datorate îndeosebi dereglărilor din economie. Ele se concretizează în creșterea somajului, diminuarea consumului de bunuri și servicii, scăderea protecției sociale, deteriorarea condițiilor de sănătate, a celor de securitate a muncii, extinderea săraciei. Costul securității și sănătății în munca (ținând seama de faptul că realizarea acesteia este echivalentă cu menținerea integrității anatomo-funcționale și a sănătății angajaților) ar putea fi încadrat printre costurile sănătății, componenta esențială a costului vieții, care măsoară efortul individual și/sau social pentru menținerea stării de sănătate. Se apreciază că, prin conținutul său, costul sănătății reprezintă una dintre cele mai evidente conexiuni dintre economie și social. Măsurarea cheltuielilor componente ale costului sănătății reprezintă preocuparea față de factorii de mediu, condițiile sociale, integritatea fizică, puterea de muncă, productivitatea muncii individuale. El depășește contextul sanitar, permitând o apreciere a consumurilor specifice domeniului, dar și a comportamentului individ-grup-colectivitate față de obiectivul „stare de sănătate”. Acest obiectiv este considerat în prezent în egala măsură particular și public și un cost privat.

Apare ca evident că pentru a putea determina costul securității, respectiv nonsecurității muncii, trebuie cunoscută dimensiunea a două mari categorii de cheltuieli:

Cheltuieli preventive-costul măsurilor de prevenire și/sau protecție;

Pierderile datorate producerii accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale.

Volumul cheltuielilor preventive este ușor de stabilit și exprimat sub forma de costuri contabile sau chiar economice. Dificultățile apar în legătura cu pierderile datorate producerii accidentelor și îmbolnăvirilor profesionale, deci cu costul lor.

Se consideră costul accidentelor și al bolilor profesionale drept expresia valorică a consecințelor (pierderile) acestora.

Dupa criteriul locului de constituire si cel al modalitatilor de identificare, majoritatea teoreticienilor delimiteaza doua categorii de astfel de costuri: directe (aparente) si indirecte (ascunse).

Costurile directe includ cheltuielile cu primele de asigurare, cu rambursarea salariului de baza si cheltuielile medicale prevazute de asigurator.

Costurile indirecte cuprind costurile salariale datorate (timpului de munca pierdut de victima accidentului sau bolii, de colegii de la locul de munca din apropierea producerii accidentului, de personalul medical, personalul tehnic desemnat sa repare echipamentele defecte sau sa realizeze masurile de ssm impuse etc), costurile datorate cresterii cheltuielilor de gestiune a personalului

(cheltuieli) pentru angajarea unui inlocuitor temporar sau definitiv, salarii complementare platite colegilor victimei pentru orele suplimentare necesare recuperarii timpului pierdut, cheltuieli pentru formarea profesionala a inlocuitorilor, costuri materiale (cheltuieli pentru repararea sau inlocuirea echipamentelor, pentru masurile de ssm sa) si alte cheltuieli (pentru expertizare, onorariile avocaturii, penalitati).

Toti specialistii sunt de acord ca pierderile indirecte sunt mult mai mari decat cele directe, raportul general acceptat fiind de 4 la 2. In ultimul timp a inceput sa se puna problema in termeni de cost si pentru efectele sociale sau de alta natura ale accidentelor si bolilor profesionale, incadrabile in costuri indirecte.

Costul indirect, dupa opinia majoritatii cercetatorilor occidentali, este reprezentat de cheltuielile pentru ingrijiri medicale si readaptare, prestatii legate de boala si invaliditate, cheltuieli administrative si de procedura.

